

آسیب شناسی برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش از دبستان: یک پژوهش ترکیبی

عنایت کریم زاده*، عفت عباسی**، مرجان کیان***

تاریخ وصول: ۱۳۹۶/۰۲/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۲/۰۵

چکیده

هدف پژوهش حاضر شناسایی آسیب‌های برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش از دبستان (دولتی) است. روش پژوهش ترکیبی از نوع آمیخته اکتشافی است. جامعه پژوهش شامل مربیان دوره‌ی پیش از دبستان شهر یاسوج بود. در مرحله کیفی تعداد ۸ نفر از مربیان با روش هدفمند برای انجام مصاحبه نیمه سازمان‌یافته و در مرحله کمی تعداد ۹۲ نفر از مربیان با استفاده از روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار پژوهش در مرحله کمی، پرسشنامه محقق ساخته بود که روایی محتوایی آن مورد تأیید متخصصین قرار گرفت. پایایی بر اساس ضریب آلفای کرباخ ۰/۹۲ محاسبه شد. به‌منظور تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه از شیوه مقوله‌بندی و کدگذاری و برای تحلیل داده‌های کمی از آزمون فریدمن استفاده شد. یافته‌ها نشان داد برنامه‌های دوره پیش‌دبستانی دارای آسیب‌هایی است؛ بنابراین برای حل این مسائل، اعمال برنامه‌ریزی مداوم و بازنگری و نظارت بر فعالیت‌های اجرایی دوره پیش‌دبستان امری ضروری است.

واژگان کلیدی: آسیب‌شناسی، فعالیت‌های آموزشی، مربیان، پیش‌دبستان.

* کارشناسی ارشد دانشکده روان‌شناسی و آموزش و پرورش، دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم) تهران، ایران.
karimzadehenayat@yahoo.com

** استادیار گروه مطالعات برنامه درسی دانشکده روان‌شناسی و آموزش و پرورش دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم) تهران، ایران.
effatabbasi@gmail.com

*** استادیار گروه مطالعات برنامه درسی دانشکده روان‌شناسی و آموزش و پرورش دانشگاه خوارزمی (تربیت معلم) تهران، ایران.
m.kian44@yahoo.com

مقدمه

آسیب‌شناسی^۱ به معنی تشخیص علل آسیب‌های وارد شده بر سیستمی مشخص مورد مطالعه است. تمام مطالعاتی که در جهت آشکارسازی عیوب و عوامل آسیب‌زا قدم بردارند، در حیطه آسیب‌شناسی قرار دارند (پیدایی، ۱۳۹۱).

آسیب‌شناسی بر پایه اطلاعات جهت تجزیه و تحلیل و شناخت دقیق‌تر ساختار، تعاملات، رویه عمل‌ها و روش‌ها، سبک‌های مدیریتی و سایر عناصر چاره‌جو، لازم و ضروری است؛ به عبارت دیگر آسیب‌شناسی فرآیند نظام‌مند از جمع‌آوری داده‌ها به منظور تعامل اثربخش و سودمند در راستای حل مشکلات، چالش‌ها، فشارها و محدودیت‌های محیطی در سازمان است (مانزینی^۲، ۲۰۰۶).

یکی از عواملی که به طور مستقیم بر سطح سواد مردم یک جامعه اثر می‌گذارد کیفیت آموزش و برنامه درسی در نظام آموزشی هر کشور به‌ویژه آموزش دوره پیش از دبستان و دبستان است (بدریان و کیامنش، ۱۳۸۷). بر اساس اعلام سازمان یونسکو و یونیسف، تجربیات نظام‌های آموزشی حاکی از آن است که در کشورهای دارای سیستم آموزشی متمرکز که در آن تصمیمات در سطوح بالا به صورت یکنواخت طراحی می‌شوند و با کندی و با تأخیر به سطوح پایین منتقل می‌شوند معمولاً منجر به بهبود فرآیند آموزش و یادگیری نمی‌شوند (پرداختچی، حجازی، شاه‌پسند، ۱۳۸۸).

کودکی اولین و مهم‌ترین دوره زندگی آدمی و دوره‌ای شاخص برای توسعه مهارت‌های بنیادی حرکتی است (مفیدی، ۱۳۹۳). ر این دوره کودک یک نقش فعال در ساختار یادگیری و فهمیدن دارد و دانشی که در این دوران به دست می‌آورد بسیار مهم و تعیین کننده است (کروگ^۳، ۲۰۱۰). با توجه به اینکه مقدار قابل توجهی از یادگیری در سنین پایین اتفاق می‌افتد (هیتز^۴، ۲۰۰۵). آموزش صحیح و مؤثر در این دوره باعث موفقیت در دوره‌های بعدی خواهد شد (روسکوس^۵، ۲۰۰۹). در این دوره کودک یک نقش فعال در ساختار یادگیری و فهمیدن دارد و دانشی که در این دوران به دست می‌آورد بسیار مهم و تعیین کننده است، هنگامی که کودکان مدرسه را شروع می‌کنند، مشتاق‌اند تا چیزهای جدیدی بیاموزند و اگر آمادگی‌های لازم برای ورود به این حرکت در کودک ایجاد

1. Pathology
2. Manzini
3. Krogh
4. Hitz
5. Roskos

شود، حتماً ضمانت برای کسب موفقیت‌های آینده او نیز فراهم خواهد شد (برخورداری و جمشیدیان، ۱۳۸۷).

تحقیقات فراوان دانشمندان معروفی مانند روسو^۱، پستالوزی^۲، مونته سوری^۳، دیویی^۴، پیاژه^۵، فروبل^۶ و الگوهای آموزشی رجیو امیلیا^۷، بانک استریت^۸، والدورف، اسکوپ نیز مؤید این مطلب است که تجارب سال‌های اولیه‌ی هر کودک در چگونگی تشکیل شخصیت و کمال نهایی وی بی‌نهایت تأثیرگذار است. امروزه به دلایلی گوناگون، جایگاه آموزش و پرورش پیش از دبستانی در حال ارتقاء است. نتایج پژوهش‌ها یکی از مهم‌ترین آن دلایل است (برید کمپ^۹، ۲۰۱۴). در تبیین اهمیت و ضرورت آموزش و پرورش پیش از دبستانی، مطالعات (دانکن و مگنسن^{۱۰}، ۲۰۱۳، ژای، ریور و جانس^{۱۱}؛ ۲۰۱۲؛ کامیلی، وارگاس، ریانو بارنت^{۱۲}؛ ۲۰۱۰؛ بارنت، ۲۰۰۸؛ ایوس، لیب، مایفیلد، میلر و پیناکسی^{۱۳}؛ ۲۰۰۴؛ رامی، کمبل، برچینال، اسکینر، گاردنر و رامی^{۱۴} (۲۰۰۰)؛ به خوبی نشان می‌دهند که آموزش و پرورش پیش از دبستانی می‌تواند یادگیری و تحول کودکان را بهبود بخشد.

این مطالعات اهمیت دوران کودکی را از دو جنبه نشان داده‌اند. یکی حساسیت و سهولت اثرپذیری کودکان از محیط‌های آموزشی است و دیگری دوام و عمق یادگیری آن‌ها در این دوران است؛ یعنی یادگیری اولیه زمینه مناسبی برای کسب تجارب بعدی کودکان فراهم می‌آورد و آنچه در سنین اولیه و پیش‌دبستانی آموخته می‌شود، هم پایداری و دوام بیشتری دارد و هم تخریب و از بین بردن آن‌ها مشکل است (آموزش و پرورش دوران اولیه کودکی، ۲۰۱۳).

اکثر نتایج این مطالعات نشان‌دهنده پیوندهای روشنی بین کیفیت برنامه سال‌های اولیه کودکی و موفقیت تحصیلی بعدی کودکان می‌باشند. آن‌ها همچنین پیامدهای

1. Rousseau
2. Pestaloozi
3. Montessori
4. Dewey
5. Piagit
6. Froebel
7. Reggio Emilia
8. Bank Street
9. Bredekamp, S.
10. Duncan, G. J. & Magnuson, K.
11. Zhai, F. Raver, C. & Jones, m. m
12. Camilli, G. & Vargas, S. Ryan, S. & Barnett, W, S.
13. Aos, S. Lieb, R. Mayfield, J. Miller, M. & Pennucci, A.
14. Ramey. C, T. Campbell, F. A. Burchinal, M. Skinner, M, L. & Gardner, D. M.

اجتماعی مثبت و بلندمدت و همچنین فواید شناختی کوتاه مدتی را نشان می‌دهند (گلبک^۱، ۲۰۰۱).

امروزه انتظارات جوامع مختلف از آثار مثبت و سازنده برنامه‌های پیش از دبستانی افزایش یافته است و از مربیان و برنامه‌ریزان و متصدیان این دوره انتظارات و توقعات متفاوتی وجود دارد. برنامه‌های دوره‌ی پیش‌دبستانی باید با توجه به ویژگی‌ها و نیازهای کودکان تنظیم شود و محدوده مشخص و معینی داشته باشند، برنامه‌ها باید کودک محور باشند و از نظر اصولی فرآیند محور باشند و دارای نظام رشد محور باشند، به همین دلیل برنامه‌ها باید متناسب با فعالیت‌های آموزشی و تربیتی کودکان باشد، تبادل نظر با اداره-کنندگان، مجریان، مربیان و کارکنان در دوره‌ی پیش از دبستانی نشان می‌دهد که ابهامات و بدفهمی‌های بسیاری در برنامه‌ها، اهداف و روش‌شناسی این دوره از آموزش وجود دارد (آخش و همکاران، ۱۳۹۵).

دوره‌ی پیش‌دبستانی به‌منزله اولین تجربه‌آموزشی کودک، باید برنامه‌هایی هدف‌دار داشته باشد تا همه جنبه‌های رشد و تکامل کودک را در برگیرد. اگر اوقات کودک در مراکز پیش‌دبستانی صرف کارهای بی‌هدف و پیش‌بینی نشده گردد و نقطه آغاز و پایان برنامه‌ها معین نباشد، علاوه بر وارد آوردن آسیب‌های آموزشی، به‌جای اینکه کودک را برای آموزش آماده کند، تصور نادرستی از مدرسه در ذهن او القاء می‌کند. کودکان در دوره‌ی پیش از دبستانی به برنامه و محتوایی غنی نیاز دارند؛ زیرا هرگونه قضاوت و داوری در مورد اهمیت این دوره از آموزش‌ها به کیفیت برنامه‌ریزی و تدارک برنامه و محتوای آن بستگی دارد. چنین برنامه و محتوایی است که می‌تواند به مربیان، والدین، دانشجویان و علاقه‌مندان کار با کودکان در دوره‌ی پیش‌دبستانی کمک کند تا برنامه درسی خود را به روش منطقی و پیوسته بنا نهند و از کار با کودکان این دوره تجربه و تحلیل درستی داشته باشند (مولایی و رضائی، ۱۳۸۹)؛ و برنامه درسی این دوره یک بازده محسوب می‌شود و نیازمند بررسی و بازنگری بنیادی است و باید هدف، محتوا و روش‌های خاص خود را دارا باشد (کلمن و مک^۲، ۲۰۰۸)؛ بنابراین برنامه‌های این دوره باید متناسب با ویژگی‌ها و نیازهای کودکان و بر اساس اهداف مشخص طراحی شوند و همراه با نظم، پایداری و انعطاف‌پذیری، بر کودکان متمرکز باشند، متناسب با سطح توانایی‌های کودکان باشند، به شیوه اصولی بازی در این مراکز انجام شود، به استقلال و انتخاب‌های شخصی کودکان ارزش داده شود، فعالیت‌های

1. Golbeck, S. L.

2. Coleman & Mc Quillan

مختلف در برنامه‌ها متفاوت و تنوع لازم را در آن‌ها گنجانده شود و برنامه‌ها متناسب با پیشرفت دانش و مهارت‌ها تغییر کنند و باید گفت نقش مربی در حیات تربیتی کودکان از مهم‌ترین عناصر یک برنامه مناسب و مطلوب است و کیفیت آموزش کودکان به وجود معلمان و مربیان کارآمد، مؤثر و آگاه بستگی تام دارد؛ که در زمینه استخدام نیروی انسانی برای این مراکز در کشور ما توجه کافی مبذول نمی‌شود و به تخصص مربیان برای این دوره اهمیت آن‌چنانی داده نمی‌شود (مفیدی، ۱۳۹۰). باید در برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی به شادابی فضای بازی، رفاه مربیان، فرهنگ عمومی، طراحی مناسب محیط آموزشی تفاوت‌های فردی و شرایط فرهنگی بومی کودکان و به ویژگی‌های مراحل رشد و پرورش حواس گوناگون کودکان توجه کافی شود، بازی و فعالیت‌های نشاط‌آور در اولویت باشند، برنامه‌ها با اهداف دوره ابتدایی هماهنگ و همسو انتخاب شوند، نظارت بر مراکز بیشتر باشد، توزیع جنسیتی در پرسنل آموزشی مراکز طبق اصول مشخص صورت گیرد، فضای فیزیکی مراکز عمدتاً مناسب کارآموزی باشد، مکان‌هایی جدید برای تحصیل کودکان احداث گردد، مواد آموزشی مناسب برای فعالیت‌های کودکان در نظر گرفته شود و همچنین تفاوت‌های فرهنگی و زبانی در دوره پیش‌دبستانی مورد توجه قرار گیرند (زارع، قشونی، ۱۳۸۶).

متأسفانه آنچه در سیستم‌های آموزشی، به‌ویژه توسط مسئولین آموزش و پرورش، مربیان آموزشی و حتی والدین می‌توان مشاهده کرد این است که علیرغم پذیرفتن اینکه سال‌های اولیه زندگی کودک از اهمیت خاصی برخوردار است. هر یک با اتخاذ برنامه‌های نامربوط از انجام وظیفه تربیتی شانه خالی می‌کنند و درباره‌ی رهایی از وابستگی فکری به مرحله استقلال قدمی بر نمی‌دارند (علوی، ۱۳۹۱).

بنابراین لزوم برنامه‌ریزی‌های جدیدتر و تأسیس نهادهای پیش‌دبستانی باید بیشتر مورد توجه قرار گیرد. چراکه با این امر توانایی‌های لازم برای ادامه تحصیل در رده‌های بالاتر برای کودکان فراهم می‌شود؛ و از آنجاکه هدف اساسی این دوره، فراهم نمودن شرایط آموزشی مناسب جهت پرورش شخصیت کودکان در ابعاد رشد بدنی و اعمال حسی، حرکتی، اجتماعی، عاطفی، اخلاقی و ذهنی است که تحقق این امر به وسیله‌ی برنامه‌های صحیح و اصولی امکان‌پذیر است (فتاحی، ۱۳۹۱).

دوره پیش از دبستان به دوره دوساله رسمی و غیراجباری اطلاق می‌شود که کودکان گروه سنی ۵ و ۶ سال را تحت پوشش برنامه‌های آموزشی و تربیتی قرار می‌دهد (برنامه

درسی ملی، ۱۳۹۱). همچنین در اکثر کشورهای پیشرفته از جمله آمریکا^۱، کانادا، انگلیس، ژاپن، فنلاند، سوئد، آلمان، بلژیک^۲، هلند و دیگر کشورها با وضع قوانین و مقررات لازم به حقوق آن‌ها پاسخ می‌دهند (ریگاو شاپ^۳، ۲۰۰۸). به طبع آن در ایران نیز با توجه به تأکید اسناد بالادستی (سند چشم‌انداز، نقشه جامع ملی، برنامه پنجم توسعه، سند تحول بنیادین و برنامه درسی ملی) و به‌منظور آغاز یک حرکت جدی و منسجم جهت تهیه برنامه آموزشی - تربیتی نظامند، سازمان‌یافته، جامع، هماهنگ و هدف‌دار، متناسب با فرهنگ و روحیه حاکم بر جامعه برای آموزش و تربیت مقطع پیش‌دبستانی گام‌های اساسی باید برداشته شود.

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های مختلفی در مورد آسیب‌شناسی مراکز پیش‌دبستانی در داخل و خارج از کشور انجام گرفته است. شفق (۱۳۹۵) در پژوهشی تحت عنوان آسیب‌شناسی روش‌های شناسایی و پرورش خلاقیت در کودکان مقطع پیش از دبستان و دبستان در ایران به این نتیجه رسید که روش‌های کشف و خلاقیت در ایران با معیارها و استانداردهای جهانی آن فاصله دارد و همچنین این روش‌ها به‌صورت ناکارآمد و ناقص اجرا می‌گردد.

نتایج پژوهش آخش و همکاران (۱۳۹۵). با هدف بررسی آسیب‌شناسی وضعیت آموزشی و برنامه درسی دوره پیش از دبستان ایران انجام گرفته است، حاکی از آن بود که در برنامه‌های درسی دوره‌ی پیش از دبستان کشور ما آسیب‌ها و چالش‌هایی در مراحل و سطوح مختلف وجود دارد.

نتایج پژوهش مجید کجوری (۱۳۹۳) با عنوان آسیب‌شناسی آموزش هنر کودکان پیش‌دبستانی به این نتیجه رسید که مهم‌ترین مشکلات دوره‌ی پیش‌دبستان مربوط به فضا و نحوه آموزش و تدریس بوده است.

عباسی و امامی (۱۳۹۲) در پژوهشی با عنوان مهندسی مجدد مهدهای کودک حلقه مفقوده در چرخه توسعه منابع انسانی کشور به این نتیجه دست یافتند که اگر مهدهای کودک به مکان‌هایی جز «محل نگهداری» کودکان تبدیل شوند و به وظیفه اصلی خود که

-
1. America
 2. Belgium
 3. Riga and Shop

جامعه‌پذیری و تربیت صحیح کودکان و نه صرف نگهداری از آنان، بدل شوند؛ نسل کارآمد و شایسته‌ای تحویل جامعه خواهند داد.

نتایج پژوهش پوشنه، خسروی و پورعلی (۱۳۹۱) بیانگر آن است که تعامل مربیان با کودکان در مراکز پیش‌دبستانی کیفیت لازم را ندارند.

پژوهش زارع و قشونی (۱۳۸۶) که با هدف بررسی کمی و کیفی فعالیت‌های مراکز آموزشی پیش از دبستان انجام شده است، نشان داد که تفاوت‌های زیادی از لحاظ برنامه درسی و عناصر بین مراکز آموزشی پیش از دبستان سازمان بهزیستی و آموزش و پرورش وجود دارد.

محمودی مهر (۱۳۸۶)، با عنوان «ارزشیابی محتوای کتاب‌های مراکز پیش‌دبستانی وابسته به وزارت آموزش و پرورش استان لرستان» به این نتیجه رسید که محتوای کتاب‌های قرآن، با ویژگی‌های کودکان و اهداف تعیین شده تناسب ندارد و ضعیف است و بقیه کتاب‌ها در حد متوسط هستند، در مجموع، این کتاب‌ها با توجه به اهداف تعیین شده ضعیف و در حد متوسط هستند و نیاز به اصلاح دارند.

در تحقیق پورعلی (۱۳۸۷) که با هدف بررسی ارزشیابی میزان کیفیت برنامه‌ی درسی مراکز پیش‌دبستانی شهر تهران بوده است و به کمک پرسشنامه محقق ساخته بسته‌ی پاسخ و بر نمونه آماری ۲۹۵ مربی انجام شده است، به نتایج زیر دست یافته است: تعامل با کودکان در مراکز پیش‌دبستان از کیفیت لازم برخوردار نیست. نسبت مربی به کودک تنها در بخشی از مراکز پیش‌دبستان از تناسب لازم برخوردار است. نسبت تعداد دانش آموزان (اندازه گروهی)، به کلاس در نیمی از مراکز پیش‌دبستان موردبررسی از تناسب لازم برخوردار است. مربیان مراکز پیش‌دبستان در حد متوسط از مهارت‌های موردنیاز شغل مربیگری برخوردارند. بیش از نیمی از مربیان موردبررسی از آموزش‌های لازم در حوزه تخصصی برخوردارند. بین مربیان و والدین در حد متوسط ارتباط مناسب وجود دارد. کادر آموزشی پیش‌دبستانی موردبررسی به‌طور متوسط و ویژگی‌های مطلوب و کیفیت کاری برخوردارند.

میدانی‌پور (۱۳۸۰) در بررسی وضعیت موجود مراکز پیش‌دبستانی به این نتیجه رسیده است که در اکثر این مراکز، مربیان به روش تدریس سخنرانی متکی بوده‌اند، از لحاظ وسایل و امکانات آموزشی، در صد کمی از این مراکز به این وسایل مجهز بوده‌اند، اکثر مربیان و مدیران دارای دوره‌ی مهارت‌آموزی و آموزشی خاصی را نگذرانده‌اند.

در پژوهش‌های خارجی بلیک لوک^۱ (۲۰۱۰)، در پژوهش خود به این نتیجه دست یافت که: مهارت زبانی از نیازهای ضروری کودکان پیش دبستان برای رشد و پیشرفت مهارت‌های شناختی و یادگیری است و نیز مهارت‌های زبانی برای رفتار متقابل اجتماعی و ارتباط اجتماعی امری حیاتی محسوب می‌شود.

مطالعات بوال و کسیدی^۲ (۲۰۰۱) حاکی از آن است که مریشان در کلاس‌های با کیفیت دارای مدارک دانشگاهی مرتبط هستند رفتارهای مثبت بیشتری همچون حساسیت و توجه به کودکان از خود نشان داده‌اند و واکنش‌های منفی کمتری چون تنبیه و تندخویی در رفتار آن‌ها وجود دارد. احتمالاً نداشتن مدرک دانشگاهی مرتبط می‌تواند یکی از دلایل تعامل پایین مریشان با کودکان باشد (مولایی، تاجکوه؛ ۱۳۸۲).

تحقیق جکوبسون^۳ (۲۰۰۸)، پیرامون با برنامه درسی کودکان و تأثیر آن بر مهارت‌ها نشان می‌دهد. برنامه‌های درسی که با تأکید قوی بر بازی تهیه می‌شود می‌تواند به افزایش یادگیری و رشد در کودکان و دستیابی به موفقیت‌های اجتماعی و دانشگاهی منجر شود.

شریدان^۴ (۲۰۰۱)، در پژوهشی که درباره کیفیت آموزشی مراکز پیش دبستانی انجام داده است و هدف از انجام پژوهش شناسایی مشخصه‌ی یک واحد پیش دبستانی با کیفیت بالا بود، این مطالعات که از آن تحت عنوان مطالعات گوتنبرگ^۵ (گوته برگ)، یاد می‌شود در چندین بخش انجام پذیرفت. در قسمتی از این مطالعه که هدف آن بهبود کیفیت آموزشی در ۲۰ کودکستان بود از هر دو روش ارزیابی بیرونی و خودارزیابی استفاده شد.

نتیجه پژوهش لابات^۶ (۲۰۰۸)، در ارتباط با فعالیت بدنی کودکان پیش دبستانی نشان می‌دهد که با وجود اینکه فعالیت‌های بدنی یکی از نیازهای ضروری برای کودکان است، کودکان پیش دبستانی به ویژه دختران از فعالیت بدنی کافی برخوردار نیستند؛ لذا ترویج و تقویت راهکارهای بیشتر برای انجام فعالیت‌های بدنی در کودکان بیش از پیش احساس می‌شود.

-
1. Blaik lock
 2. Boal et Cassidy
 3. Jakubson
 4. Sheridan
 5. Gothenburg
 6. Labbat

اکثر این پژوهش‌ها چه در داخل و خارج اگر چه سعی داشتند در شناسایی مشکلات و آسیب‌های دوره‌ی پیش‌دبستانی قدم‌هایی بردارند و تا حدودی نیز موفق بوده‌اند، منتها این پژوهش‌ها اکثراً به بعد خاصی از برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی دوره‌ی پیش‌دبستانی توجه داشته‌اند؛ و خلاً پژوهشی در کشور ما که به همه مشکلات و آسیب‌های دوره‌ی پیش از دبستانی از تمامی جوانب پردازد، کاملاً محسوس است. شناخت آسیب‌های پیش روی دوره‌ی پیش از دبستانی و بررسی و منشأ این آسیب‌ها کمک می‌کند تا در جهت رفع آن‌ها کار مفیدتری انجام شود و از برخوردهای سطحی با آن‌ها پرهیز شود. در ارتباط با این آسیب‌ها مشاهده می‌شود که مربیان پیش از دبستانی به‌عنوان کسانی که بعد از خانواده بیشترین سرکار را با کودکان دارند، آسیب‌هایی را مطرح کرده‌اند که در پژوهش‌های دیگر به‌ندرت وجود دارد و یا به آن‌ها توجه نمی‌شود. این امر ضرورت دقیق این نظریات را برای به دست آوردن مجموعه‌ای از آسیب‌ها را مشخص می‌کند.

در این پژوهش هدف آسیب‌شناسی برنامه آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی شهر یاسوج از نگاه مربیان مراکز پیش‌دبستانی بود. مربیان پیش‌دبستانی شهر یاسوج ضمن بیان مشکلاتی که در این پژوهش به آن اشاره شده است، مواجه هستند و نمی‌توانند برنامه‌های خود را طبق چارچوبی مشخص به پیش ببرند؛ اما مهم‌ترین دغدغه آن‌ها نداشتن امنیت شغلی است، برای اینکه مربیان هنوز در وضعیت حق التدریس به سر می‌برند، این انگیزه کافی را برای انجام دادن فعالیت‌ها و پیشرفت کودکان از بین می‌برد. بنابراین در این پژوهش به اهداف و سؤالات زیر پرداخته شده است.

پرسش اصلی پژوهش

آسیب‌های برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی (دولتی)، آموزش و پرورش شهر (یاسوج)، در سال تحصیلی (۹۳-۱۳۹۲)، کدامند؟

پرسش‌های فرعی پژوهش

- ۱- چه آسیب‌هایی در برنامه‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد؟
- ۲- اولویت‌بندی آسیب‌ها در برنامه‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی چگونه است؟
- ۳- چه راهکارهایی برای حل آسیب‌های برنامه‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد؟

روش‌شناسی

روش پژوهش حاضر ترکیبی از نوع آمیخته اکتشافی بود. محقق از دو روش کیفی و کمی برای گردآوری داده‌ها استفاده کرده است. جامعه پژوهش شامل مربیان دوره پیش‌دبستانی در مراکز پیش‌دبستان شهر یاسوج بود. تعداد مربیان مراکز پیش‌دبستانی شهر مورد نظر ۱۲۰ مربی بوده است. در مرحله کیفی تعداد ۸ نفر از مربیان با روش هدفمند برای انجام مصاحبه نیمه سازمان‌یافته انتخاب شدند، از این‌رو، در پژوهش حاضر یک سری سؤالات مرتبط با سؤالات و اهداف پژوهش طراحی شد. بعد از آن تعدادی از آن سؤالات با مشورت چند تن از متخصصان به‌عنوان سؤالات مصاحبه انتخاب شدند؛ و برای بررسی اعتبار پرسشنامه، از اعتبار محتوایی استفاده شد. پس از اینکه اعتبار پرسشنامه توسط اساتید به‌عنوان متخصصان و صاحب‌نظران امر، مورد تأیید و بازبینی قرار گرفت، از نظرات چند متخصص و صاحب‌نظر دیگر در این زمینه برای صحت‌گذاری بر تأیید اعتبار پرسشنامه استفاده شد. در مرحله کمی بر اساس فرمول کوکران تعداد ۹۲ نفر از مربیان با استفاده از روش تصادفی خوشه‌ای برای تکمیل پرسشنامه انتخاب شدند. ابزار پژوهش در مرحله کمی، پرسشنامه محقق ساخته بود؛ و برای محاسبه ضریب قابلیت اعتماد ابزار اندازه‌گیری (پرسشنامه)، از فرمول آلفای کرونباخ استفاده شد. پایایی بر اساس ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲ محاسبه شد. به‌منظور تحلیل داده‌های حاصل از مصاحبه از شیوه مقوله‌بندی و کدگذاری و برای تحلیل داده‌های کمی از (آزمون فریدمن)، به‌منظور اولویت‌بندی هر گویه، با رعایت مفروضات آن‌ها استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

تحلیل کیفی

– سؤال اول پژوهش: چه آسیب‌هایی در برنامه‌ها، فعالیت‌های آموزشی – تربیتی مراکز پیش‌دبستانی (دولتی)، وجود دارد؟

۱- چه آسیب‌هایی در زمینه (اهداف) برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۱)

مقوله اصلی	زیر مقوله‌ها	کدگذاری
اهداف	۱- پرورش روحیه اعتمادبه‌نفس	توجه به کودکان
	۲- وسعت و گستردگی رشد زبان	گردش‌های خارج از کلاس
	۳- توصیف و بیان کلامی، بحث	رشد بیان کلامی
	۴- بیان خلاق و درک زیبایی‌ها	محیط ترغیب‌کننده خلاقیت
	۵- پیدا کردن راه‌حل مسائل	رشد حل مسئله و استدلال
<p>اهداف پیش از دبستانی دارای مشکلاتی از جمله: اعتمادبه‌نفس کودکان که به علت توجه نکردن به کودکان و بازی‌های گروهی است که رشد عاطفی آن‌ها عقب می‌افتد. رشد زبان که به علت نبود فعالیت‌های جدید و بحث و گفتگو است. محیط مناسب برای بیان زیبایی‌ها وجود ندارد که رشد و خلاقیت آن‌ها محدود می‌کند؛ و فرصت کافی به کودکان برای حل مسائل و استدلال کردن داده نمی‌شود؛ که باعث عدم رشد شناختی در کودکان شده است.</p>		

۲- چه آسیب‌هایی در زمینه (محتوا) برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۲)

مقوله اصلی	زیر مقوله‌ها	کدگذاری
محتوا	۱- متناسب با سن کودکان	همخوانی محتوا
	۲- تدریس عملی محتوا	شکل محتوا
	۳- تطابق محتوا با اهداف	تطابق با اهداف
	۴- محتوای متنوع	میزان محتوا
	۵- کیفیت محتوا	جذابیت و متنوع بودن محتوا
	۶- حجم محتوا	زیاد بودن حجم محتوا
<p>با بررسی آسیب‌های محتوای مراکز پیش از دبستانی گفته شد که محتوا متناسب با سن کودکان در نظر گرفته نشده‌اند؛ و محتوا در کلاس‌ها بیشتر به صورت تئوری تدریس می‌شوند. چون از اهداف پیش‌دبستانی، مربیان اطلاع زیادی ندارند. تدریس محتوا بدون توجه به اهداف انجام می‌گیرد، محتوا متنوع نیستند و باعث غیرفعال شدن مربی و کودکان می‌شود. کیفیت محتوا پایین است و جذابیت لازم را برای کودکان ندارد و حجم محتوا برای کودکان در این سن زیاد است و کیفیت محتوا در نظر گرفته نشده است.</p>		

۳- چه آسیب‌هایی در زمینه (روش‌های تدریس) برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی- تربیتی مراکز پیش دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۳)

کدگذاری		زیر مقوله‌ها	مقوله اصلی
مستقیم و سنتی	نوع روش‌ها	۱- روش تدریس غیرمستقیم	روش‌های تدریس
به صورت ذهنی، تک بعدی	شکل روش‌ها	۲- روش‌های تدریس فعالیت محور و متنوع	
تنوع روش‌ها، عدم تعامل	کیفیت روش‌ها	۴- تعامل بین مربیان و کودکان موقع تدریس	
روش‌های تدریس فعال	نوع روش‌ها	۵- به کارگیری روش تدریس فعال	
یادگیری	آشنایی با محیط بیرون	۶- روش گردش علمی	
روش‌های تدریس مربیان در مراکز پیش از دبستانی آسیب‌هایی از جمله این‌که: نوع روش‌های تدریس در مراکز مستقیم و سنتی است، شکل روش‌ها به صورت ذهنی است و تدریس مفاهیم به صورت ذهنی انجام می‌گیرد و مربیان در کار با کودکان از روش‌های تکراری استفاده می‌کنند، تعامل بین مربیان و کودکان در موقع استفاده از روش تدریس وجود ندارد که این به علت عدم تنوع روش‌ها است، یادگیری عمیق نیست و نوع روش‌ها غیرفعال است، از روش‌هایی مانند گردش علمی در بیرون از کلاس درس استفاده نمی‌شود که باعث عدم آشنایی با محیط بیرون از کلاس و عدم یادگیری می‌شود.			

۴- چه آسیب‌هایی در (زمینه فعالیت یادگیری) برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی- تربیتی مراکز پیش دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۴)

کدگذاری		زیر مقوله‌ها	مقوله اصلی
در کلاس درس، فعال و سنتی، فعالیت مشارکتی	فرصت انجام فعالیت‌ها	۱- فعالیت‌های یادگیری در مکان‌های مختلف	فعالیت‌های یاددهی- یادگیری
علاقه کودک به انجام فعالیت‌ها	توجه به فعالیت‌ها	۲- توجه والدین به فعالیت یادگیری	
در فعالیت‌های یادگیری	فعالیت‌ها بیرون از کلاس	۳- تنوع فعالیت‌های یادگیری	
یادگیری	تدریس فعالیت‌ها جدا از هم	۴- درهم تنیده بودن فعالیت‌ها	
مشاهده پدیده‌ها	بکارگیری حواس	۵- استفاده از روش مشاهده	
انجام به صورت نوشتن با دست	زیاد بودن تکلیف	۶- انجام فعالیت‌های مختلف	

فعالیت‌های یادگیری در مراکز پیش از دبستانی با آسیب‌هایی از جمله: فعالیت‌ها محدود به کلاس درس است فعالیت‌ها به‌صورت غیر مشارکتی هستند. والدین و مربیان به فعالیت‌های یادگیری کودک توجه کافی ندارند که این باعث به‌علاقگی کودک می‌شود. فعالیت‌ها متنوع نیستند. آموزش فعالیت‌ها جدا از هم انجام می‌شود که باعث عدم یادگیری می‌شود. از روش مشاهده موقع انجام فعالیت‌ها به‌ندرت استفاده می‌گردد. شکل تکالیف به‌صورت دستی انجام می‌گیرد و از این شکل یادگیری موقع انجام فعالیت‌ها زیاد استفاده می‌شود.

۵- چه آسیب‌هایی در زمینه زمان (اجرا برنامه‌ها) و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۵)

کدگذاری		زیر مقوله‌ها	مقوله اصلی
زمان مناسب	زمان یادگیری	۱- مناسب بودن زمان اجرای فعالیت‌ها	زمان
حضور به‌موقع در کلاس	برنامه زمانی منظم	۲- تنظیم زمان توسط والدین	
برنامه‌ریزی مربیان	وقت برای انجام برنامه‌ها	۳- برنامه‌ریزی زمان انجام برنامه‌ها	
مشارکت کودکان زمان طرح‌ریزی	آمادگی زمان ارائه مطالب	۴- شرکت کودکان در زمان طراحی آموزشی	
اجرای فعالیت‌ها در زمان معین	توجه مربیان در زمان اجرای فعالیت‌ها	۵- اجرای فعالیت‌ها بر اساس جدول زمانی	
<p>زمان اجرای برنامه‌های مراکز پیش از دبستانی دارای آسیب‌هایی از جمله: زمان اجرای برنامه‌ها نامناسب است. والدین برنامه زمانی مناسبی برای کودک در خانه ندارند. زمان یادگیری به‌درستی مدیریت نمی‌شود. یادگیری در محدوده زمانی معین انجام می‌گیرد. در زمان طرح‌ریزی آموزشی کودکان مشارکت ندارند. فعالیت‌ها بر اساس جدول برنامه زمانی معین انجام نمی‌شوند و این باعث سردرگمی مربیان و کودکان در زمان انجام فعالیت‌ها می‌شود.</p>			

۶- چه آسیب‌هایی درزمینه فضای (مکان)، برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی -
تربیتی مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۶)

کدگذاری	زیر مقوله‌ها		مقوله اصلی
مناسب بودن فضای ساختمان‌ها	استاندارد بودن ساختمان‌ها	۱- فضای مناسب ساختمان‌ها	مکان
کمبود مکان بازی	مکان مناسب برای فعالیت‌ها	۲- سالن در فصول سرد برای بازی	
داشتن مکان مستقل مخصوص پیش‌دبستانی	تناسب با تعداد کودکان	۳- ظرفیت مکان‌های مراکز	
مکان برای یادگیری فعالیت‌های مختلف	یادگیری در کلاس	۴- مکان‌های مختلف یادگیری	
کیفیت فضای فیزیکی	مناسب بودن مکان یادگیری	۵- کیفیت فضای فیزیکی	
امنیت و آرامش	فضا (مکان)	۶- مکان نگهداری وسایل کودکان	
<p>مکان‌های مراکز پیش از دبستانی دارای آسیب‌هایی زیادی هستند از جمله: مکان‌ها استاندارد لازم را ندارند، برای انجام فعالیت‌های گروهی در فصول سرد سالن وجود ندارد. مکان‌ها برای یادگیری محدود هستند، ظرفیت مکان‌های مراکز پیش‌دبستانی متناسب با تعداد کودکان نیست، یادگیری دانش آموزان محدود به مکانی خاص است و فضای برای یادگیری به تعداد کافی وجود ندارد. کیفیت فضای فیزیکی ساختمان‌های مراکز پایین است؛ و فضا برای نگهداری از وسایل کودکان وجود ندارد و کودکان احساس عدم امنیت و آرامش می‌کنند.</p>			

۷- چه آسیب‌هایی در زمان تهیه (طرح درس) مربیان در برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی پیش‌دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۷)

کدگذاری		زیر مقوله‌ها	مقوله اصلی
تدریس نامناسب	تجربه برای تهیه طرح درس	۱- داشتن طرح درس بیشتر مربیان	طرح درس
امکانات برای اجرای طرح درس	آماده کردن طرح درس	۲- امکانات آموزشی برای اجرای طرح درس	
داشتن طرح درس مشخص برای یادگیری	آگاهی از نکات مثبت طرح درس	۳- اطلاع از نقش طرح درس در بهبود یادگیری	
توجه به نیاز کودکان در طرح درس	داشتن برنامه مشخص برای تهیه طرح درس	۴- منطق مناسب برای تهیه طرح درس	
<p>مربیان باید موقع ورود به کلاس طرح درس داشته باشند اما در زمینه طرح درس پیش از دبستانی آسیب‌هایی وجود دارد از جمله: تجربه کافی برای اجرای طرح درس را ندارند. امکانات کافی برای اجرای طرح درس سر کلاس‌ها وجود ندارد، برخی از مربیان از نقش طرح درس در بهبود یادگیری آگاهی ندارند و طرح درس مشخصی برای یادگیری آماده نمی‌کنند. مربیان هدف مشخصی از نوشتن طرح درس ندارند و بدون توجه به نیازها و علائق کودکان به تهیه طرح درس اقدام می‌کنند.</p>			

۸ - چه آسیب‌هایی در زمینه (گروه‌بندی) کودکان در برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی پیش‌دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۸)

کدگذاری		زیر مقوله‌ها	مقوله اصلی
یادگیری مشارکتی	قرار دادن دانش آموزان در کار گروهی	۱- گروه‌بندی کودکان	گروه‌بندی
گروه‌بندی دانش آموزان	اطلاع داشتن از ارتباط بین گروه‌بندی و فعالیت‌های یادگیری	۲- ارتباط بین گروه‌بندی و فعالیت‌ها	
امکان انجام کار گروهی	انجام دادن فعالیت‌ها	۳- گروه‌بندی کودکان برای انجام فعالیت‌ها	
به وجود آمدن تبعیض	شناخت کودکان دارای مشکل	۴- گروه‌بندی در طول سال	

گروه‌بندی کودکان در مراکز پیش از دبستانی دارای آسیب‌هایی است از جمله این‌که: کودکان گروه‌بندی نمی‌شوند و این باعث عدم یادگیری مشارکتی و ارتباط بین کودکان می‌شود، برخی مربیان از ارتباط بین گروه‌بندی و فعالیت‌ها آگاهی ندارند و کودکان را در گروه‌ها قرار نمی‌دهند. نوع فعالیت‌ها به‌صورت فردی است و گروه به‌ندرت شکل می‌گیرد. کودکان بر اساس توانایی گروه‌بندی نمی‌شوند و این باعث عدم یادگیری و به وجود آمدن تبعیض می‌شود.

۹- چه آسیب‌هایی درزمینه (ارزشیابی) از کودکان در برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی پیش‌دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۹)

کدگذاری		زیر مقوله‌ها	مقوله اصلی
شناسایی نیازهای کودک	ارزشیابی مقطعی	۱- ارزشیابی کودکان به‌صورت مداوم	ارزشیابی
یادگیری	شناسایی مشکلات	۲- ارزشیابی موقع فرآیند یادگیری	
تنوع ارزشیابی	محدود بودن ارزشیابی به کلاس	۳- ارزشیابی در مکان‌های مختلف	
آمادگی دانش آموزان از قبل	ارزشیابی در زمان‌های مختلف	۴- ارزشیابی در زمان‌های مختلف	
مشاهده رفتار کودک	ارزشیابی مستقیم	۵- ارزشیابی غیرمستقیم	
ارزشیابی بر پایه فعالیت‌های خودمحوری	استفاده از ارزشیابی مختلف	۶- ارزشیابی بر پایه فعالیت‌های مختلف	
<p>ارزشیابی از کودکان در مراکز پیش از دبستانی دارای آسیب‌هایی از جمله این‌که: ارزشیابی مقطعی که باعث عدم شناسایی کودکان نیازمند می‌شود. عدم ارزشیابی در فرآیند یادگیری که باعث عدم یادگیری می‌شود. محدود بودن ارزشیابی به زمان و مکان خاص و ارزشیابی به‌صورت مستقیم است. شیوه ارزشیابی طبق برنامه‌های از قبل تعیین شده است که باعث می‌شود به کودکان اجازه فعالیت‌های جدید داده نشود.</p>			

۱۰- چه آسیب‌هایی در زمینه (روابط بین والدین کودکان و مربیان) در برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد؟

جدول شماره (۱۰)

کدگذاری		زیر مقوله‌ها	مقوله اصلی
همکاری با مربیان	نشناختن جایگاه مراکز	۱- همکاری والدین	روابط والدین و مربیان
	توجه به کودکان	۲- آموزش والدین	
حضور در مراکز	اهمیت ندادن به مراکز	۲- روابط والدین کارمند با مربیان	
توجه به پیشرفت کودک	روابط با مربیان	۴- روابط اخلاقی برخی از والدین	

به علت نشناختن اهمیت جایگاه مراکز پیش از دبستانی توسط والدین، با مراکز و مربیان همکاری لازم را ندارند. والدین آموزش لازم برای کمک به مربیان در پیشرفت کودک نمی‌بینند. روابط والدینی که شاغل هستند، با مربیان سرد است و به مراکز برای پرسیدن وضعیت کودکان به ندرت رجوع می‌کنند. برخی از والدین روابط اخلاقی و رفتاری خوبی با مربیان ندارند و این باعث عدم پیشرفت کودکان می‌شود.

تحلیل کمی

- سؤال دوم پژوهش: اولویت‌بندی آسیب‌های برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی چگونه است؟

برای بررسی این سؤال از آزمون فریدمن استفاده گردیده است. در سؤال موردبررسی، هنگامی که در آزمون فریدمن مقدار آماره محاسبه شده معنادار باشد ($P < 0/05$)، به این معنی است که بین نظرات مربیان در مورد گویه‌های موردسنجش تفاوت وجود دارد و برای دانستن اینکه کدام‌یک از گویه‌ها از نظر مربیان امتیاز بالاتری را گرفته است باید به میانگین رتبه‌های محاسبه شده مراجعه کرد. برای این منظور در جداول زیر مقدار و سطح معناداری آزمون فریدمن برای هر یک از ابعاد برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی مشخص گردیده است، در این جداول ستون "ترتیب" اولویت‌بندی آسیب‌ها و مشکلات برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی از نظر مربیان را نشان می‌دهد. هر چه نمره میانگین رتبه برای هر گویه کمتر باشد در اولویت‌بندی آسیب‌ها در اولویت بالاتری قرار می‌گیرد، بر این اساس ترتیب شماره

۱ دارای بیشترین آسیب و مشکل است و هرچه در ردیف ترتیب شماره‌ها بالاتر می‌روند از آسیب‌زایی برنامه‌ها کاسته می‌شود.

جدول شماره (۱۱): میانگین رتبه آسیب‌های روابط والدین و مربیان برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	اطلاعات کافی والدین برای کمک به مربیان در پیشرفت کودکان.	۲/۳۱	۲/۳۰
۲	همکاری والدین کارمند کودکان با مربیان همکاری.	۲/۳۴	۲/۳۰
۳	همکاری والدین با مربیان مراکز پیش‌دبستانی.	۲/۳۵	۲/۳۵
۴	روابط اخلاقی برخی والدین در رابطه با مربیان.	۲/۹۳	۳/۰۵
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۵۸/۶۸	درجه آزادی= ۳	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۱۱)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < ۰/۰۵$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین رتبه به داشتن اطلاعات والدین برای کمک به مربیان اختصاص یافته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و روابط مناسب والدین با مربیان بیشترین میانگین رتبه را دارد و بنابراین در لیست آسیب‌ها پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است.

جدول شماره (۱۲): میانگین رتبه آسیب‌های تهیه طرح درس مربیان برای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	موجود بودن امکانات آموزشی برای اجرای طرح درس در مراکز.	۲/۵۳	۱/۸۶
۲	تهیه طرح درس توسط مربیان بر اساس برنامه معین.	۳/۲۰	۲/۶۴
۳	آگاهی مربیان از نقش طرح درس در بهبود یادگیری.	۳/۱۹	۲/۷۲
۴	آگاهی مربیان برای اجرای طرح درس در کلاس.	۳/۲۲	۲/۷۸
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۸۳/۹۷	درجه آزادی= ۳	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۱۲)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < ۰/۰۵$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین رتبه به وجود امکانات برای اجرای طرح درس در مراکز اختصاص یافته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و داشتن

تجربه کافی مربیان برای اجرای طرح درس در کلاس بیشترین میانگین رتبه را دارد و بنابراین در لیست آسیب‌ها پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است.

جدول شماره (۱۳): میانگین رتبه آسیب‌های گروه‌بندی برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر

اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	گروه‌بندی کودکان بر اساس توانایی‌هایشان.	۳/۰۶	۲/۲۷
۲	تغییر گروه‌بندی کودکان در طول سال‌های.	۳/۰۳	۲/۳۰
۳	آگاهی مربیان از ارتباط بین گروه‌بندی و فعالیت‌های یادگیری.	۳/۳۸	۲/۵۷
۴	گروه‌بندی کودکان برای انجام فعالیت‌ها.	۳/۵۳	۲/۸۵
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۳۲/۲۲	درجه آزادی= ۳	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۱۳)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < ۰/۰۵$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین رتبه به گروه‌بندی کودکان بر اساس توانایی‌هایشان اختصاص یافته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و گروه‌بندی شدن کودکان برای انجام فعالیت‌ها بیشترین میانگین رتبه را دارد و بنابراین در لیست آسیب‌ها پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است.

جدول شماره (۱۴): میانگین رتبه آسیب‌های زمان اجرای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر

اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	داشتن برنامه زمانی منظم برای کودکان در خانه توسط والدین.	۱/۹۶	۲/۱۱
۲	شرکت کودکان در زمان طرح‌ریزی آموزشی.	۲/۵۱	۲/۶۹
۳	زمان مناسب برنامه‌ریزی برای انجام برنامه‌های پیش‌دبستانی.	۲/۹	۳/۲۳
۴	اجرای فعالیت‌ها در محدوده زمانی معین.	۳/۱	۳/۴۲
۵	مناسب بودن زمان برای اجرای فعالیت‌های یادگیری در مراکز پیش‌دبستانی.	۳/۰۵	۳/۵۵
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۱۱۸/۲۸	درجه آزادی= ۴	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۱۴)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < ۰/۰۵$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین رتبه به اختصاص دادن برنامه زمانی منظم برای کودکان در خانه توسط والدین اختصاص یافته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس

قرار گرفته است و مناسب بودن زمان برای اجرای فعالیت‌های یادگیری در مراکز بیشترین میانگین رتبه را دارد و بنابراین در لیست آسیب‌ها پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است. جدول شماره (۱۵): میانگین رتبه آسیب‌های مکان برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	وجود سالن در مراکز برای انجام بازی‌های گروهی در فصول سرد.	۲/۰۶	۲/۸۸
۲	استاندارد بودن فضای (مکان)، ساختمان‌های مراکز پیش‌دبستانی.	۲/۳۹	۳/۴
۳	کیفیت فضای مراکز پیش‌دبستانی.	۲/۴۶	۳/۵
۴	متناسب بودن مکان مراکز پیش‌دبستانی با تعداد کودکان.	۲/۵۴	۳/۵۹
۵	مکان برای نگهداری وسایل کودکان در مراکز.	۲/۶۱	۳/۷۴
۶	مکان‌های مختلف برای یادگیری.	۲/۷۶	۳/۹
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۳۹/۶۷	درجه آزادی= ۵	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۱۵)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < ۰/۰۵$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین رتبه به وجود سالن برای انجام بازی‌های گروهی اختصاص یافته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و مکان‌های مختلف یادگیری بیشترین میانگین رتبه را دارد و بنابراین در لیست آسیب‌ها پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است.

جدول شماره (۱۶): میانگین رتبه آسیب‌های اهداف برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	توجه به پرورش اعتمادبه‌نفس به‌عنوان یکی از اهداف پیش‌دبستانی.	۲/۸۶	۲/۶۵
۲	دادن فرصت به کودکان برای پیدا کردن راه‌حل مسائل مختلف.	۳/۰۷	۳/۰۳
۳	توجه به شکوفایی خلاقیت به‌عنوان یکی از اهداف پیش‌دبستانی.	۳/۰۶	۳/۰۵
۴	توجه به رشد زبان به‌عنوان یکی از اهداف پیش‌دبستانی.	۳/۰۵	۳/۰۶
۵	استفاده از بحث و گفتگو برای رشد زبان در کلاس درس.	۳/۱۶	۳/۲۱
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۱۴/۶۷	درجه آزادی= ۴	سطح معناداری= ۰/۰۰۵

بر اساس جدول شماره (۱۶)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < ۰/۰۵$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین توجه به هدف پرورش اعتمادبه‌نفس صورت گرفته

است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و فرصت دادن برای بحث و گفتگو کمترین نمره را در لیست آسیب‌ها کسب کرده است.

جدول شماره (۱۷): میانگین رتبه آسیب‌های فعالیت‌های یادگیری برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	انجام فعالیت‌های یادگیری به روش‌های مختلف.	۲/۰۷	۲/۴۹
۲	توجه والدین به فعالیت‌های یادگیری کودکان.	۲/۶۴	۳/۲۳
۳	اجرای فعالیت‌های یاددهی و یادگیری در مراکز پیش‌دبستانی به صورت تلفیقی.	۲/۹	۳/۵۹
۴	یادگیری فعالیت‌ها توسط کودکان پیش‌دبستانی در مکان‌های مختلف.	۲/۹۱	۳/۷۱
۵	استفاده از روش مشاهده در مراکز پیش‌دبستانی برای یادگیری فعالیت‌ها.	۳/۰۸	۳/۴
۶	متنوع بودن فعالیت‌های یاددهی و یادگیری در مراکز پیش‌دبستانی.	۳/۱۷	۴/۰۴
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۹۱/۷۳	درجه آزادی= ۵	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۱۷)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < ۰/۰۵$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین رتبه به روش یادگیری فقط از راه نوشتن اختصاص یافته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و متنوع بودن فعالیت‌های یادگیری بیشترین میانگین رتبه را دارد و بنابراین در لیست آسیب‌ها پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است.

جدول شماره (۱۸): میانگین رتبه آسیب‌های روش‌های تدریس برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	استفاده از روش گردش علمی در مراکز پیش‌دبستانی.	۲/۲۳	۲/۶۲
۲	فعال بودن روش‌های تدریس در مراکز پیش‌دبستانی.	۲/۵۴	۲/۹۷
۳	به‌کارگیری روش‌های تدریس مختلف در مراکز پیش‌دبستانی.	۲/۸	۳/۳۲
۴	به‌کارگیری روش‌های تدریس برنامه‌های پیش‌دبستانی به صورت عملی.	۳/۰۵	۳/۶۸
۵	به‌کارگیری روش تدریس غیرمستقیم در مراکز پیش‌دبستانی.	۳/۱۶	۳/۹۳
۶	تعامل بین مربیان و کودکان موقع استفاده از روش تدریس.	۳/۵۴	۴/۴۸
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۱۲۴/۹۸	درجه آزادی= ۵	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۱۸)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < 0/05$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین رتبه به روش گردش علمی اختصاص یافته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و تعامل بین مربی و کودک بیشترین میانگین رتبه را دارد و بنابراین در لیست آسیب‌ها پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است.

جدول شماره (۱۹): میانگین رتبه آسیب‌های ارزشیابی برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	ارزشیابی از کودکان در مکان‌های مختلف.	۲/۵۶	۲/۹۰
۲	ارزشیابی از کودکان در زمان‌های مختلف.	۸/۲	۳/۲۵
۳	ارزشیابی از کودکان در مراکز پیش‌دبستانی به صورت مداوم.	۳/۰	۳/۴۷
۴	ارزشیابی از کودکان به صورت غیرمستقیم.	۳/۰۱	۳/۷۳
۵	ارزشیابی در حین فرآیند یادگیری.	۳/۱۴	۳/۸۲
۶	ارزشیابی از کودکان بر پایه فعالیت‌های مختلف.	۳/۱۸	۳/۸۴
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۴۲/۳۳	درجه آزادی= ۵	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۱۹)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < 0/05$) و ترتیب اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین رتبه به انجام شدن ارزشیابی در مکانی خاص اختصاص یافته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و ارزشیابی بر پایه فعالیت‌های از قبل تعیین شده بیشترین میانگین رتبه را دارد و بنابراین در لیست آسیب‌ها پایین‌ترین رتبه را کسب کرده است.

جدول شماره (۲۰): میانگین رتبه آسیب‌های محتوای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	گویه‌ها	میانگین	میانگین رتبه
۱	متناسب بودن حجم محتوا با برنامه‌های پیش‌دبستانی.	۲/۷۴	۳/۰۷
۲	کیفیت محتوای مراکز پیش‌دبستانی.	۲/۷۹	۳/۱۸
۳	تطابق بین محتوا و اهداف برنامه‌های پیش‌دبستانی.	۲/۹۳	۳/۴۶
۴	متنوع و جذاب بودن محتوای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی.	۳/۰۱	۳/۶۳
۵	تدریس محتوای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی به صورت عملی.	۳/۰۶	۳/۶۷
۶	متناسب بودن محتوای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی با سن کودکان.	۳/۲۰	۴/۰
تعداد= ۱۶۲	آماره فریدمن= ۳۷/۲۷	درجه آزادی= ۵	سطح معناداری= ۰/۰۰۱

بر اساس جدول شماره (۲۰)، آزمون فریدمن معنادار می‌باشد ($P < 0/05$) و اولویت‌بندی نشان می‌دهد که کمترین توجه به حجم محتوای متناسب با برنامه‌های پیش‌دبستانی صورت گرفته است و بنابراین در لیست آسیب‌ها در رأس قرار گرفته است و تناسب محتوای برنامه‌ها با سن کودکان کمترین نمره را در لیست آسیب‌ها کسب کرده است.

جدول شماره (۲۱): میانگین رتبه ابعاد آسیب‌های برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بر اساس آزمون فریدمن.

رتبه	ابعاد برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	میانگین	میانگین رتبه
۱	روابط والدین و مربیان برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۹/۹۳	۲/۳۳
۲	طرح درس برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱۲/۱۴	۲/۳۳
۳	گروه‌بندی کودکان در برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱۳/۰	۲/۵۰
۴	زمان اجرای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱۳/۵۱	۴/۶۱
۵	مکان برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱۴/۸۱	۵/۵۹
۶	اهداف برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱۵/۱۹	۵/۷۲
۷	فعالیت‌های یادگیری برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱۶/۷۷	۷/۰۹
۸	روش‌های تدریس برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱۷/۳۱	۷/۱۵
۹	ارزشیابی برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱/۶۸	۷/۵۳
۱۰	محتوای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی	۱۷/۷۲	۷/۶۷
تعداد = ۱۶۲	آماره فریدمن = ۵۷۷/۴۸	درجه آزادی = ۹	سطح معناداری = ۰/۰۰۱

اولویت‌بندی آسیب‌های برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی جدول شماره (۲۱)، نشان می‌دهد که بیشترین آسیب‌ها مربوط به بعد روابط والدین و مربیان و کمترین آسیب‌ها به بعد محتوای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی اختصاص دارد. اولویت‌بندی آسیب‌های برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی از نظر مربیان به ترتیب از زیاد به کم بدین صورت می‌باشد؛ روابط والدین و مربیان، طرح درس، گروه‌بندی، زمان، مکان، اهداف، فعالیت‌های یادگیری، روش‌های تدریس، ارزشیابی و محتوای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی.

بررسی سؤال سوم پژوهش: چه راهکارهایی برای حل آسیب‌های برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی وجود دارد؟

- راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های اهداف برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی

- سپردن کلاس به دانش آموزان برای بالا بردن اعتمادبه‌نفس و رشد عاطفی آن‌ها: کودکان را باید به شرکت فعال در فعالیت‌های گروهی تشویق کرد و روحیه همکاری با دیگران را در آن‌ها پرورش داد تا با فعالیت‌های گروهی آشنا بشوند. متأسفانه چون مربیان مسئولیت اداره کلاس را به خود دانش آموزان نمی‌سپارند وظایف و مسئولیت‌های کودکان را در کلاس مشخص نمی‌کنند، این باعث از بین رفتن روحیه اعتمادبه‌نفس و احساسات عاطفی کودک و عدم همکاری با دیگران و گریز از روابط اجتماعی می‌شود.

- بردن کودکان به گردش‌های بیرون از کلاس درس و استفاده بیشتر از کتاب‌های شعر برای رشد زبان کودکان: تنوع در گردش‌های خارج از کلاس درس، تغییر در سازمان‌دهی کلاس و فعالیت‌های جدید برای ارتباط برقرار کردن به‌ندرت اتفاق می‌افتد، از کتاب‌های شعر برای تقویت رشد زبان کودکان خیلی کم در کلاس‌ها استفاده می‌شود.

- راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های محتوای برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی:

- اجرای محتوا به به‌صورت عملی (نمایشی): شکل محتوا بیشتر به‌صورت تئوری (نظری)، تدریس می‌شود و زیاد از روش نمایشی برای تدریس محتوا استفاده نمی‌شود. مربیان باید محتوا را به‌صورت عملی و نمایشی در کلاس و مکان‌های دیگر برای دانش آموزان اجرا کنند، چون کودک اجرای محتوا را به شکل فعالیت‌ها حرکتی بهتر یاد می‌گیرد البته باید امکانات کافی برای اجرای محتوا به این صورت فراهم شود.

- جذاب‌تر کردن محتوا و متناسب نمودن محتوا با سن کودکان: محتوای آموزشی پیش‌دبستانی جذاب نیست و یادگیری محتوا برای کودکان در این سنین سخت است و بیشتر مربیان معتقد بودند که حجم کتابی مانند انس با قرآن زیاد است و برای کودکان فراگیری آن خیلی سخت است؛ بنابراین تدوین‌کنندگان محتوای آموزشی پیش‌دبستانی، باید سن کودکان را مد نظر قرار دهند و متناسب با کودکان در هر سن محتوا را برگزینند.

- راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های روش‌های تدریس برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی پیش‌دبستانی

- آموزش کودکان با روش غیرمستقیم. آموزش کودکان پیش‌دبستانی باید صورت غیرمستقیم باشد. در آموزش غیرمستقیم هدف وسعت پیدا می‌کند و مفاهیم متعدد و گوناگون می‌شوند. هر کودکی، هر قدر که بخواهد و بتواند، کشف می‌کند و یاد می‌گیرد. محدوده‌ای برای او تعیین نمی‌شود. کودک در فعالیت‌ها بیشتر آزادی دارد. آموزش برایش جنبه بازی و سرگرمی پیدا می‌کند. می‌تواند خود برنامه‌اش را تنظیم کند و پرسش‌های گوناگون در زمینه آنچه فهمیده و کشف کرده است مطرح کند.

- تدریس به صورت عینی و تجربی: روش‌های تدریسی باید در مراکز پیش‌دبستانی استفاده شود که به صورت تدریس عینی و تجربی باشد؛ اما متأسفانه چنین روش‌هایی فقط در برخی مراکز که امکانات دارند استفاده می‌شود. برای به کارگیری روش‌های مختلف تدریس باید امکانات برای هر مرکز پیش‌دبستانی فراهم شود.

- راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های فعالیت‌های یادگیری برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی پیش‌دبستانی

- استفاده از فعالیت‌های ترکیبی و متنوع: درس جدا از هم تدریس می‌شوند و برای یادگیری همه موضوعات در هم تنیدگی بهترین روش است، چون اساس کار بر فعالیت فراگیران متمرکز بوده و کودکان از این طریق موضوعات مختلف را با هم بهتر یاد می‌گیرند، مربیان باید از فعالیت‌های تلفیقی، متنوع و انعطاف‌پذیر استفاده کنند، یعنی برنامه‌هایی که برانگیزاننده توانایی‌ها، نیازها و علایق کودکان باشند و شادی و نشاط را در آن‌ها به وجود بیاورد.

- بردن کودکان به مکان‌های تفریحی، علمی و آموزشی برای یادگیری فعالیت‌ها: برای انجام فعالیت‌های یادگیری و این‌که کودکان در فضای باز بهتر می‌توانند خلاقیت را نشان دهند و با محیط‌های بیشتری آشنا می‌شوند، بهتر است کودکان را به مکان‌های تفریحی، علمی و آموزشی برای فراگیری فعالیت‌ها ببرند که البته در این زمینه نیاز به کمک خانواده‌ها برای موافقت و فراهم بودن امکانات مرتبط است.

– راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های زمان اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی – تربیتی پیش‌دبستانی

– برگزاری کلاس‌ها در نوبت صبح: وقتی کلاس‌ها در نوبت بعدازظهر برگزار می‌شود دانش‌آموزان احساس خستگی و خواب‌آلودگی می‌کنند و به فعالیت‌های کلاس بی‌توجه هستند و حتی خود مربی چون کلاس با بچه‌های کم سن و سال است با مشاهده این وضعیت نوعی بی‌علاقگی در او ایجاد می‌شود. باید در موقع برگزاری ساعت کلاس‌ها دقت بیشتری شود و باید ساختمان‌های این مراکز بیشتر شود تا کلاس‌ها به نوبت صبح انتقال داده شود.

– افزایش زمان اجرای برنامه‌های درسی: اگر زمان آموزش برنامه‌های درسی پیش‌دبستانی زیاد شود، خیلی بهتر و مناسب خواهد بود؛ زیرا این به کودکان می‌تواند اطلاعات بیشتری یاد بگیرند و با انواع بازی‌ها آشنا خواهند شد.

– راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های مکان‌های اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی – تربیتی پیش‌دبستانی

– مستقل شدن فضای مراکز پیش‌دبستانی و بالا بردن کیفیت فضای مراکز: فضای کلاس‌ها از لحاظ فیزیکی و وسایل اسباب‌بازی مناسب برای اجرای بهتر برنامه‌ها باید از لحاظ کیفیت بالا رود، باید مراکز خود دارای مکانی جدا باشند، سالن مناسب برای بازی‌های گروهی باید ایجاد شود. وسایل اسباب‌بازی باید استاندارد لازم را داشته باشند. حیاط بزرگ برای بازی بچه‌ها در نظر گرفته شود.

– فضای مراکز باینکه اجاره‌ای هستند، فرسوده هم هستند و وضعیت نامناسبی دارند و فضای مراکز شادی‌آور برای دانش‌آموزان نیست. مخصوصاً نوردهی کافی ندارند و فضای آن‌ها تاریک است. بهتر است باین‌همه مشکلات حداقل به فضای مراکز رسیدگی شود برای این‌که کودک احساس غربت نکند و با محیط جدید آشنا شود.

– راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی – تربیتی پیش‌دبستانی در زمان تهیه طرح درس توسط مربیان

– افزایش امکانات و وسایل بازی برای اجرای طرح درس توسط مربیان: چون مربیان هرروز باید دانسته‌های خود را به‌روز کنند و با مطالب جدید سر کلاس حضور پیدا کنند. برای اجرای طرح درس خود باید امکانات و وسایل کافی داشته باشند، اما متأسفانه به علت

کمبود امکانات قادر به اجرای طرح درس نیستند و نیاز است که وسایل بازی برای فعالیت‌های مختلفی که مربی برای کودکان در نظر می‌گیرد، وجود داشته باشد. تا فراگیر با مطالب جدید آشنا شود بنابراین باید برای مربیانی که طرح درس خود را از قبل آماده کرده‌اند، امکانات و وسایل بازی به تعداد کافی برای اجرای برنامه‌ها وجود داشته باشد تا به هدفی که از قبل دنبال آن بوده‌اند برسند.

- برگزاری دوره‌هایی برای آموزش چگونگی تهیه طرح درس به مربیان: به علت اینکه بیشتر مربیان با چگونگی تهیه طرح درس برای کلاس درس آگاهی ندارند و چون هرروز باید مطالب جدید برای ورود به کلاس داشته باشند و برای اینکه کودکان هرروز با چیزهای جدید آشنا شوند، باید برای مربیان دوره‌های آموزشی طرح درس برگزار کنند.

- راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های گروه‌بندی کودکان در کلاس درس برای اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی پیش‌دبستانی

- گروه‌بندی کودکان بر اساس توانایی، یا بر اساس سن تقویمی: دانش آموزان باید در گروه‌های قوی، متوسط و ضعیف به‌درستی سازمان‌دهی شوند و با این شکل گروه‌بندی همه کودکان با همتایان خود بازی می‌کنند. کودکان باید بر اساس توانایی گروه‌بندی شوند و این باعث می‌شود کارهای مشارکتی بهتر انجام شوند؛ و یا کودکان باید بر اساس سن تقویمی گروه‌بندی شوند که باعث پیشرفت کودکان هم سن و سال موقع کار با هم می‌شود.

- راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی پیش‌دبستانی در ارزشیابی از کودکان توسط مربیان

- ارزشیابی به‌صورت غیرمستقیم: ارزشیابی از دانسته‌های کودک نیز باید غیرمستقیم انجام شود. آنچه در گفتگو، یا فعالیت‌های انفرادی و گروهی از او دیده شود کافی است. امتحان و نمره‌ای نباید در کار باشد. به‌طور کلی، آموزش غیرمستقیم باروحیه جستجوگر و کنجکاو و فعال کودک سازگارتر است، زیرا از نشستن زیاد از اندازه او جلوگیری می‌کند و او را به شوق و ذوق بیشتر برای اکتشاف یادگیری برمی‌انگیزد. با رشد بدنی او مناسب‌تر است و این باید در ارزشیابی از کودک مورد توجه مربیان قرار گیرد.

– راهکارهای مربیان برای حل آسیب‌های روابط بین والدین و مربیان برای اجرای بهتر برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی – تربیتی پیش‌دبستانی

– آموزش والدین برای همکاری با مربیان: اگر کودک در برنامه‌های آموزش و پرورش دوره پیش از دبستانی از اولویت نخست برخوردار است، والدین از اولویت ثانویه برخوردارند؛ بنابراین والدین و مربیان باید با همکاری یکدیگر به‌عنوان اولیای کودک کار کنند تا به یادگیری و رشد او کمک کنند؛ و در این زمینه باید والدین آموزش لازم را ببینند تا مربیان را در طراحی و اجرای برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی بهتر کمک کنند.

– آگاه کردن اولیاء از اهمیت مراکز برای همکاری با مربیان برای آموزش به کودکان:

آموزش و پرورش باید در طول سال از کلیه والدین دعوت کند و آن‌ها را با اهمیت دوره پیش‌دبستانی آگاه کند و در این زمینه از روانشناسان و مشاوران برای توجیه کردن والدین کمک بگیرند و این‌که پیش‌دبستانی چقدر مهم است و چه کارهایی برای همکاری با مربیان و کار با کودک در خانه برای پیشرفت او انجام دهند.

بحث و نتیجه‌گیری

بر اساس تجربیات بررسی‌های روان‌شناختی و تربیتی، سال‌های اولیه زندگی کودکان نقش اساسی در رشد و پرورش آنان ایفا می‌نماید (طلایی و بزرگ، ۱۳۹۴). بر این اساس آموزش و پرورش پیش از دبستانی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و تلاش عمده دولت‌ها بر این بوده است که همه‌روزه تعداد بیشتری از کودکان تحت پوشش آموزش‌های این دوره قرار گرفته و با توجه به ویژگی‌های و نیازهای فردی از آموزش‌های مناسب و سازنده برخوردار گردند. در واقع پایه‌های اولیه اعتماد به نفس، مسئولیت‌پذیری، استقلال و خلاقیت کودکان در این دوره استوار می‌گردد. توجه دقیق و مناسب به رشد و شکوفایی استعداد های کودکان کمک می‌نماید (براون، ۲۰۱۳).

از جمله اهداف تعلیم و تربیت، رشد و تحول مطلوب و رو به کمال کودک است که به این منظور دولتمردان و دست‌اندرکاران آموزش و پرورش، با برنامه‌ریزی‌های مناسب و به‌کارگیری منابع موجود انسانی و مادی، زمینه مساعدی را برای رشد و تکامل همه‌جانبه‌ی کودکان و به‌فعلیت درآوردن توانایی‌های بالقوه‌ی آن‌ها فراهم می‌کنند. از جمله‌ی این برنامه‌ها، برنامه‌ریزی برای دوره‌ی پیش از دبستانی است؛ دوره‌ای که مرحله‌ای حساس برای رشد قوای جسمانی، قوای ذهنی، اعتقادی و اجتماعی کودک محسوب می‌شود و باید به‌طور هماهنگ و متعادل انجام پذیرد. تجارب سال‌های اولیه هر کودک در رشد همه‌جانبه وی از

جمله شکل‌گیری شخصیت او بسیار مؤثر است؛ و دوره پیش‌دبستانی فرصت ارزشمندی را برای یادگیری، رشد و استفاده از مزایای علمی و از بین بردن شکاف سطوح فرهنگی فراهم می‌کند که در سال‌های بالاتر دشوار است. توجه به برنامه‌های دوره پیش‌دبستانی برای ارتقاء پیشرفت کودکان، ضروری است. هدف از آمادگی در مراکز پیش از دبستانی بر محور رشد کودک می‌باشد و رشد و توانائی‌های کودک در همه فعالیت‌ها و برنامه‌ها باید در اولویت قرار گیرد.

در مطالعاتی که برای نگارش این مقاله انجام دادیم و نیز در تبادل نظر با مربیان مراکز پیش‌دبستانی، به نکات و مطالبی تازه درباره آسیب‌های برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی - تربیتی مراکز پیش‌دبستانی این مراکز دست یافتیم، از جمله این‌که:

* به هدف‌های دوره پیش‌دبستانی در زمینه، پرورش روحیه اعتماد به نفس، وسعت و گسترده‌گی رشد زبان، عدم توصیف و بیان کلامی، بحث گفتگو، خلاقیت و درک زیبایی‌ها و فرصت به کودکان برای حل مسائل مختلف توجه نمی‌شود.

* محتوای دوره پیش‌دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم متناسب بودن محتوا با سن کودکان، عدم تدریس محتوا به صورت عملی، عدم مطابقت بین محتوا و اهداف، عدم متنوع و جذاب بودن محتوا و عدم کیفیت بالای محتوا است.

* روش‌های تدریس دوره پیش‌دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم به کارگیری روش‌های تدریس به شکل غیرمستقیم، عدم استفاده از روش‌های تدریس فعالیت محور، عدم تعامل بین مربی و کودک موقع تدریس، عدم استفاده از روش‌های تدریس متنوع، عدم به کارگیری روش‌های تدریس فعال و عدم استفاده از روش گردش علمی است.

* فعالیت‌های یادگیری دوره پیش‌دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم انجام فعالیت‌های یادگیری در مکان‌های مختلف، عدم توجه والدین به فعالیت‌های یادگیری، عدم متنوع بودن فعالیت‌های یادگیری، عدم انجام فعالیت‌ها به صورت تلفیقی، عدم استفاده از روش مشاهده برای دیدن اشیاء و پدیده‌ها و نیز عدم انجام فعالیت‌های یادگیری به روش‌های مختلف است.

* زمان انجام فعالیت‌های یادگیری در دوره پیش‌دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم مناسب بودن زمان انجام فعالیت‌ها، عدم داشتن برنامه زمانی مناسب والدین برای کودکان در خانه، عدم برنامه‌ریزی مناسب برای انجام برنامه‌ها، عدم مشارکت کودکان در زمان طراحی آموزشی، عدم اجرای فعالیت‌ها بر اساس جدول زمانی مشخص است.

* مکان فعالیتهای یادگیری در دوره پیش دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم استاندارد بودن ساختمان‌های مراکز پیش دبستانی، عدم وجود سالن برای بازی‌های گروهی در فصول سرد، عدم تناسب بین ظرفیت مراکز و تعداد کودکان، نداشتن مکان‌های مختلف برای یادگیری، عدم کیفیت فضای فیزیکی مراکز، عدم مکان مناسب برای نگهداری وسایل کودکان است.

* تهیه طرح درس توسط مربیان برای ورود به کلاس در دوره پیش دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم داشتن طرح درس بیشتر مربیان هنگام ورود به کلاس درس، عدم امکانات آموزشی برای اجرای طرح درس در کلاس، عدم آگاهی مربیان از نقش طرح درس در بهبود یادگیری و نداشتن برنامه‌ای مشخص برای تهیه طرح درس توسط مربیان است.

* نحوه گروه‌بندی کودکان در کلاس در دوره پیش دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم گروه‌بندی کودکان بر اساس توانایی‌هایشان، عدم آگاهی مربیان از ارتباط بین گروه‌بندی و فعالیتهای یادگیری، عدم گروه‌بندی کودکان برای انجام فعالیتهای و عدم تغییر گروه‌بندی‌ها در طول سال است.

* ارزشیابی از کودکان در دوره پیش دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم ارزشیابی از کودکان به صورت مداوم، عدم ارزشیابی موقع فرآیند یادگیری، عدم ارزشیابی از کودکان در مکان‌های مختلف، عدم ارزشیابی در زمان‌های مختلف، عدم ارزشیابی به صورت مستقیم و عدم ارزشیابی بر پایه فعالیتهای مختلف یادگیری است.

* روابط والدین با مربیان دوره پیش دبستانی، دارای آسیب‌هایی از جمله: عدم همکاری والدین با مربیان، عدم آموزش به والدین برای کمک به مربیان در پیشرفت کودکان، عدم توجه والدین کارمند به کودکان و عدم روابط اخلاقی صحیح برخی از والدین با مربیان است.

همچنین تجزیه و تحلیل یافته‌های مربوط به مرحله کمی پژوهش برای اولویت‌بندی آسیب‌های برنامه‌ها و فعالیتهای آموزشی - تربیتی مراکز پیش دبستانی نشان می‌دهد که بیشترین آسیب مربوط به بعد روابط والدین و مربیان و کمترین آسیب به بعد محتوای برنامه‌های مراکز پیش دبستانی اختصاص دارد. اولویت‌بندی آسیب‌های برنامه‌های آموزشی مراکز پیش دبستانی از نظر مربیان به ترتیب از زیاد به کم بدین صورت می‌باشد؛ روابط والدین و مربیان، طرح درس، گروه‌بندی، زمان، مکان، اهداف، فعالیتهای یادگیری، روش‌های تدریس، ارزشیابی و محتوای برنامه‌های آموزشی مراکز پیش دبستانی است.

درنهایت، با مقایسه یافته‌های تحقیق حاضر با پیشینه تحقیقات انجام شده در داخل و خارج از کشور از جمله تحقیق محمودی مهر (۱۳۸۶)، ارزشیابی محتوای کتاب‌های مراکز پیش‌دبستانی وابسته به وزارت آموزش و پرورش استان لرستان؛ در تحقیق دیگری پورعلی (۱۳۸۷)، با عنوان: ارزشیابی میزان کیفیت برنامه‌ی درسی مراکز پیش‌دبستانی شهر تهران، تحقیق جکوبسون (۲۰۰۸)، پیرامون برنامه درسی کودکان و تأثیر آن بر مهارت‌ها؛ شریدان^۱ (۲۰۰۱)، در پژوهشی که درباره کیفیت آموزشی مراکز پیش‌دبستانی بین آن‌ها همسویی وجود دارد.

منابع

- آخش، سلمان؛ حسینی‌خواه، علی؛ عباسی، عفت؛ موسی‌پور، نعمت‌الله (۱۳۹۵). **آسیب‌شناسی وضعیت آموزشی و برنامه درسی دوره پیش از دبستان ایران**؛ فصلنامه مطالعات پیش از دبستان و دبستان: دانشگاه علامه طباطبایی، سال دوم، شماره هشتم.
- بدریان، عابد؛ کیامنش، علیرضا (۱۳۸۷). **ضرورت بازاندیشی در برنامه درسی شیمی دوره‌های مختلف تحصیلی: هفتمین همایش ملی انجمن مطالعات برنامه درسی ایران**، دانشگاه تربیت معلم تهران.
- برخوردار، مهین؛ جمشیدیان، عبدالرسول (۱۳۸۷). **تربیت شهروندی**: تهران؛ انتشارات جهاد دانشگاهی.
- برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۱). **نگاشت چهارم: دبیرخانه‌ی طرح تولید برنامه درسی ملی**.
- پرداختچی، محمد حسن؛ شاه‌پسند، محمد رضا؛ حجازی، یوسف (۱۳۸۸). **رویکرد توسعه حرفه‌ای معلمان**؛ انتشارات دانشگاه تهران.
- پورعلی، پریناز (۱۳۸۷). **ارزشیابی میزان کیفیت برنامه درسی مراکز پیش‌دبستانی شهر تهران**؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- پوشنه، کامبیز؛ خسروی، علی اکبر؛ پورعلی، پریناز (۱۳۹۱). **ارزشیابی میزان کیفیت برنامه‌های مراکز پیش‌دبستانی شهر تهران**؛ دوره ۸، شماره ۱، دانشگاه الزهرا.
- پیدایی، میر مهرداد (۱۳۹۱). **آسیب‌شناسی آموزشی کارکنان با تأکید بر اثربخشی آن در سازمان‌های ایرانی**؛ نشر آذر.
- زارع، حسین. قشونی، اقدس (۱۳۸۶). **آموزش پیش‌دبستان (وضعیت موجود، کاستی‌ها، پیشنهادها و تدوین سیاست‌ها)**: سال اول، شماره اول.
- شفق، عباس (۱۳۹۵). **آسیب‌شناسی روش‌های شناسایی و پرورش خلاقیت نمایشی در کودکان مقطع پیش‌دبستان و دبستان ایران، تهران**؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده هنر، رشته ادبیات نمایشی، دانشگاه آزاد تهران مرکز.
- طلایی، ابراهیم. بزرگ، حمیده (۱۳۹۴). **تبیین ضرورت تربیت کودکی (پیش از دبستان)**؛ مبتنی بر سنتز پژوهی شواهد تجربی معاصر؛ تعلیم و تربیت. (۲)، ۳۱،

۹۱ - ۱۱۷

- عباسی، علی. امامی، داریوش (۱۳۹۲). *مهندسی مجدد مهدهای کودک حلقه مفقوده در چرخه توسعه منابع انسانی کشور؛ ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی کار و جامعه؛ (۱۵۷): ۷۳ - ۶۵.*
- علوی، سید محمود (۱۳۹۱). *بررسی عناصر برنامه آموزش فلسفه به کودکان در دوره‌ی پیش‌دبستانی؛ تهران؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، رشته‌ی آموزش و پرورش پیش‌دبستانی، دانشگاه علامه طباطبایی.*
- فتاحی، شنو (۱۳۹۱). *بررسی تطبیقی نظام آموزش و پرورش پیش از دبستانی در کشورهای ایران، آلمان و کره جنوبی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد آموزش و پرورش تطبیقی، دانشگاه علامه طباطبایی.*
- کول، ونیتا (۱۳۹۰). *برنامه آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان: ترجمه؛ فرخنده، مفیدی، تهران، سمت.*
- مجیدی کجوری، سارا (۱۳۹۳). *آسیب‌شناسی هنر کودکان پیش‌دبستانی، تهران؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده هنر، رشته ادبیات نمایشی، دانشگاه آزاد تهران مرکز.*
- محمودی مهر، ابراهیم (۱۳۸۶). *ارزشیابی محتوای کتاب‌های پیش‌دبستانی وابسته به وزارت آموزش و پرورش استان لرستان از نظر مربیان: تهران؛ پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبایی.*
- مفیدی، فرخنده (۱۳۹۳). *مبانی آموزش و پرورش در دوره پیش از دبستان، تهران: سمت.*
- مولایی تاجکوه، مسعود (۱۳۸۲). *شناسایی نقاط قوت و ضعف برنامه‌های پیش‌دبستانی از طریق بررسی تأثیر آموزش و پرورش پیش‌دبستانی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه اول تا سوم ابتدایی شهرستان ورامین؛ پایان‌نامه ارشد دانشگاه خوارزمی.*
- مولایی، مسعود. رضائی، ماندانا (۱۳۸۹). *برنامه‌ها و فضای مراکز پیش‌دبستانی: آدرس: molaye1355@gmail.com*
- میدانی‌پور، کتابیون (۱۳۸۰). *بررسی وضعیت موجود مراکز پیش‌دبستانی تحت پوشش سازمان بهزیستی استان تهران از دیدگاه کادر آموزشی و ارائه راهکارهای مناسب برای آن‌ها، رساله دکتری، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه شهید بهشتی.*

- Aos, S. Lieb, R. Myfield, J. Miller, M. & Pennucci, A. (2004). *Benefits and costs of Prevention and early intervention Programs for youth*. Olympia, WA: Washington State Institute for Public Policy.
- Bron, E. D. & Sax, K.L. (2013). *Art enrichment and Preschool entions for low – income children at risk*, Early Childhood Reseach Quarterly, 28, 337 – 346.
- Blaik lock, k. (2010). *The Assessment of childrens Language in Early Childhood Centers*. New Zealand Journal of Educational Studies, 45, (105 – 110).
- Barnett, W. S. (2010). *Preschool education and Its lasting effects: Research and Policy implications*. Boulder and Tempe: Educatin and the Public Interest Center & Education Policy Research Unit. Retrieveh 23 august, 2014. From [http:// epicoolicy. Org/ Publication/ Preschool education](http://epicoolicy.Org/Publication/Preschool%20education).
- Camilli, G. Vargas, S. Ryan, S. & Barnett, W.S. (2010). *Meta – analysis of the effects of early education intervention on Cognitive and social development*. Teachers Callege Record, 112(3), 579 – 620.
- Duncan, G. J. and Magnuson, K. (2013). *Investing in Preschool Programs*. Journal of Economic Perspectives, 27(2): 109 – 32.
- Golbeck, S, L. (2001). *Instructional models for early childhood: In Search of a child regulated/ teacher – guided pedagogy*. In S, L. Golbeck (ed), Psychological Perspectives in early childhood educatin. Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum Associates, (PP. 3- 34).
- Hitz, R. D. (2005). *Educational prepeciters*. Journal of the college of education. 38 (1).
- Jacobson, L. (2008). *preschool Program Focused on Executive- Funtion Skills Provokes ScharyDebate*. Education Week.
- Krogh, sl, slentz. K. (2010). *Eerly xhidhood education yesterday*. Tomarrow. Pubished. The uk, Cambridge, university.
- Labatt, S. (2008). *Physical Activity Levels of Preschool- aged Childern: A systematic review: 234, (548- 558)*.
- M.C. Quill an, M, K., Coleman, G, A(2008). *Preschool Assement Framework*. Stste of Connecticut State Board of education.
- Manzini, A. (2006). *Organizational Diagnosis: A. Parctical Approach to Company Problem Solving and Growth*, Published by AMACOM, American Management Association.
- Roskos,k, tabors, p. o.Lenlart. L. A (2009). *Oral Language and early literacy inpreschool, talking Reading and Writing internaital Reading Association*.
- Riggall, a. Sharp, C. (2008). *THE STRUCTURE OF PRESCHOOL EDUCATION: ENGLAND AND OTHER COUNTRIES, Review, University of Cambridge Faculty of Education*. 184 Hills Road, Cambridge. CB2 8PQ, UK.
- State of Victoria (Department of Education and Early Childhood Department). (2013). *Making the most of childhood: the importance of the early years*.

-
- Sheridan, Sonja. (2001). *Pedagogical Quality in Preschool An issue of Prespectives. ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS*. Sweden (2001).
 - Zhai, F, Raver, C. C. & Jones, m, m. (2012). *Academic Performance of Subsequent Schools and Impacts of Early Interventions: Evidence from a Randomized Controlled Trial in Head Start Setting*. Children and Youth Services Review 34(5): 946 – 54.

